DOI: [10.32702/2307-2156-2019.7.23](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.7.23)

УДК 351.746.1(477)

*I. В. Шевчук,
кандидат наук державного управління,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права
ORCID: 0000-0001-9062-8907*

КИТАЙ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ СТРАТЕГІЧНИЙ ПАРТНЕР УКРАЇНИ В СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

*I. V. Shevchuk
Ph.D. in Public Administration, Head of the Law and Science Expert Department,
Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law*

CHINA AS A PRIORITY STRATEGIC PARTNER OF UKRAINE IN THE FIELD OF ECONOMIC SECURITY IN THE FACE OF GLOBALIZATION CHALLENGES

В статті визначено, що глобалізаційні перетворення й зміна у світовому господарстві вимагають від країн не тільки дотримуватись світового порядку, а й будувати свою внутрішню і зовнішню політику з урахуванням захисту національних інтересів й забезпечення економічної безпеки держави. Таким чином, країнам доцільно переходити від інтеракцій, що носять епізодичний характер, до довготривалих, стратегічно виважених відносин переважно на паритетних основах. В дослідженні проаналізовано низку факторів, які тією чи іншою мірою сприяють налагодженню партнерських відносин між Україною та Китаєм, зокрема до них можна віднести: вдале геополітичне та географічне розташування України; відсутність між державами суперечностей геополітичного, економічного та релігійного характеру; значний потенціал у сфері економічної, військової, космічної, агропромислової та інноваційної діяльності. Встановлено, що Україна для Китаю є привабливим партнером у питанні розвитку транспортно-логістичної інфраструктури в задля забезпечення трансконтинентальних перевезень. Також співпраця країн буде плідна і в безпековій сфері при виробленні спільних заходів щодо попередження можливих загроз та ризиків, зокрема міжнародного тероризму, тінізації економіки, удосконалення оборонного комплексу тощо. Досліджено основні аспекти, на які слід звернути увагу уряду України для стабілізації національної економіки і прискорення економічного розвитку, зокрема: реформування структури національної економіки; удосконалення процесу планування соціально-економічного розвитку; активізації залучення іноземних інвестицій; системності характеру процесів економічної модернізації та трансформації; державній підтримці державних підприємств, навіть при їх збитковості тощо. Міжнародне партнерство з Китаєм дасть змогу Україні налагодити відносини з країнами-членами BRIKS, Шанхайська організація співробітництва та іншими, що сприятиме європейській інтеграції України та розширення кола країн-партнерів; зміцнення позиції України серед країн Центральної та Східної Європи; удосконаленню інфраструктури через залучення іноземного капіталу;

оптимізації міжнародних проектів й мінімізації політичних ризиків. Автором виявлено також можливі загрози для економічної безпеки України від співпраці з Китаєм, зокрема: слугувати лише сировинним ринком збуту, бути плацдармом для виходу на ринки Європи, залишатися «транзитним» партнером із вигідним геополітичним розташуванням та транспортними вузлами.

The article states that globalization, neither transformation nor change in the world economy, requires countries not only to adhere to the world order, but also to build their domestic and foreign policies, taking into account the protection of national interests and the provision of economic security of the state. Thus, it is advisable for countries to switch from intermittently occasional interactions to long-term, strategically balanced relationships, mainly on parity basis. The research analyzes a number of factors that in one or another way contribute to the establishment of partner relations between Ukraine and China, in particular, they include: good geopolitical and geographical location of Ukraine; the absence of contradictions between the states geopolitical, economic and religious; significant potential in the field of economic, military, space, agro-industrial and innovation activities. It is established that Ukraine for the PRC is an attractive partner in the development of transport and logistics infrastructure in order to provide transcontinental transportation. Also, the cooperation of the countries will be fruitful and in the security sphere in the course of developing joint measures to prevent possible threats and risks, in particular international terrorism, shadow economy, defense complex improvement, etc. The main aspects that should be considered by the Government of Ukraine to stabilize the national economy and accelerate economic development, in particular: reforming the structure of the national economy; improvement of the process of social and economic development planning; intensification of attraction of foreign investments; systematic nature of the processes of economic modernization and transformation; state support of state enterprises, even at their unprofitableness, etc. International partnership with China will allow Ukraine to establish relations with BRIKS member states, the Shanghai Cooperation Organization and others, which will contribute to European integration of Ukraine and expansion of the partner countries; Strengthening Ukraine's position among Central and Eastern European countries; improvement of infrastructure through attracting foreign capital; optimization of international projects and minimization of political risks. The author also identified possible threats to Ukraine's economic security from cooperation with China, in particular: to serve only the raw materials market, to be the springboard for entering the markets of Europe, to remain a "transit" partner with a favorable geopolitical location and transport nodes.

Ключові слова: економічна безпека; євроінтеграція; міжнародна співпраця; транспортні шляхи.

Key words: economic security; eurointegration; international cooperation; transport routes.

Постановка проблеми. Глобалізація та дисбаланс сил головних гравців світового товариства потребує від кожної держави не тільки слідкувати за змінами на політико-економічній арені світу, а й здійснювати заходи щодо захисту національних інтересів в всіх сферах при провадженні внутрішньої та зовнішньої політики, а також налагодження надійних стратегічно вигідних партнерських зв'язків із іншими країнами при збереженні економічної безпеки держави. Співробітництво України та Китайської Народної Республіки (далі – Китай) відкриває для України значні перспективи до співпраці. Поряд з цим існують і загрози як економічній, так і національній безпеці України, які слід, безперечно, проаналізувати задля формування ефективної політики країни, в тому числі зовнішньоекономічної.

Цілі статті:

- 1) Проаналізувати основні фактори впливу на активізацію міжнародного співробітництва між країнами;
- 2) Виявити домінуючі тенденції співпраці України та Китаю;
- 3) Окреслити спільні шляхи подолання загроз зовнішнього характеру країн;
- 4) Визначити основні напрями співпраці країн в сфері економічної безпеки в умовах трансформації системи Європейської безпеки та світового господарства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питаннями безпеки в економічній сфері, в тому числі в аспекті міжнародного досвіду, займалися ряд вчених, серед яких Власенко Л.В., Денисенко М.П., Джокуш Т.А., Жуджунь Дин, Ковалев М. М., Коваленко М. М. Колісниченко П.Т., Лекарь С.І., Ліцзян Л., Матусова О.М., Мерніков Г.І., Мороз О.О., Новик В. В. та інші.

Вважаємо за необхідне зосередити увагу на тому, що європейський та євроатлантичний вектор співпраці превалює над пошуком партнерів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, який ми вважаємо досить перспективним. Поряд з цим дослідження впливу міжнародного співробітництва і можливих загроз економічній безпеці від такої співпраці для України було проведено не в повній мірі. Саме тому дослідження факторів сприяння співпраці між країнами, а також реальних та потенційних загроз для національної економіки України в умовах активізації співпраці з Китаєм, а також впливу визначених процесів на соціально-економічний розвиток держави потребують більш ґрунтовного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Сучасні трансформаційні процеси у світовому господарстві створюють для сучасних країн як нові можливості, так і нові виклики й загрози, тому забезпечення національної безпеки держави в пріоритеті. Національна безпека передбачає стан захищеності інтересів громадян, де базисом такого стану є ключова складова національної безпеки – економічна безпека.

Глобалізація вимагає від держав при забезпеченні економічної безпеки врахування змін в політичній, економічній та екологічній сферах, загроз та ризиків у зв'язку з перебудовою світового господарства, оскільки метою економічної безпеки держави є захист національних інтересів через удосконалення економічної системи країни з метою розвитку суспільства і держави. Крім того, в умовах активізації міжнародних відносин країни переходять від інтеракцій, що носять епізодичний характер, до довготривалих, стратегічно виважених відносин переважно на паритетних основах. Саме такий формат взаємовигідних відносин ми пропонуємо для України та Китаю. Китай, залишаючись соціалістичною країною, відкрито претендує на роль нового центру світового господарства й робить необхідні кроки на шляху побудови системи колективної безпеки на протиставлення ЄС та НАТО.

Однією із ключових держав у світовій спільноті наразі є Китай, яка посідає важливе місце не тільки в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, а й у світі. Країна позиціонує себе як «країну що розвивається» [7, С. 108] й поряд з цим для неї характерна активна зовнішньоекономічна політика, швидкі темпами нарощення військових потужностей та прискорення темпів економічного зростання.

Китай – це країна, для якої характерні амбіційні міжнародні проекти, швидкі темпи економічного зростання й важливе місце в геополітичних інтересах розвинутих держав.

Економіко-політичні й інноваційна потужність Китаю забезпечують їй третє місце в трійці світових лідерів поряд з США та Японією, надає усі шанси стати «центром сили» в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні з подальшим витісненням Російської Федерації та зменшенням її впливу в цьому регіоні.

Лідерство на світовому ринку не забезпечує Китаю національної безпеки, тому уряд держави здійснює виважену державну політику в забезпеченні національної, та, особливо, економічної безпеки, бо потужний економічний потенціал є базисом масштабності національної економіки й визначає місце країни у економічній системі світової спільноти.

Базисом категорії «економічна безпека» в категоріальній базі національної безпеки Китаю є поняття «економічний суверенітет» [3, С. 18], хоча воно є спірне через суперечності впливу бізнесових кіл на державну політику, та характеризується такими складовими: економічний суверенітет, конкурентоспроможність національної економіки та інноваційний розвиток [11, С. 121].

Країна вкладає значні кошти в модернізацію та нарощення військово-морських сил та вибудовує плани щодо розміщення військових сил в Індійському океані задля захисту та контролю на ключовими міжнародними морськими коридорами.

Україна для Китаю є привабливим партнером питанні розвитку транспортно-логістичної інфраструктури в задля забезпечення трансконтинентальних перевезень. Стратегічно важливим і потрібним як для України, так і для Китаю є так званий «Великий шовковий шлях», який забезпечує найкоротше транспортне з'єднання Європи і Центральної Азії та проходить через територію України. Співпраця також буде плідна і в безпековій сфері при виробленні спільних заходів щодо попередження можливих загроз та ризиків, зокрема міжнародного тероризму, тінізації економіки, удосконалення оборонного комплексу тощо [8, с. 74]. Особливо привабливими для Китаю є космічна галузь та комплекси протиповітряної оборони та літаки, які завдяки своїм технологічним характеристикам дадуть змогу якісно оновити військову промисловість. Негативним моментом є те, що в експорті значний відсоток продукції сировинного характеру поряд із низькою доданою вартістю [2, с. 22]

Серед факторів, які, беззаперечно, сприяють посиленню співпраці України та Китаю можна виокремити:

- 1) Вдале геополітичне та географічне розташування України;
- 2) Відсітність між державами суперечностей геополітичного, економічного та релігійного характеру;
- 3) Значний потенціал у сфері економічної, військової, космічної, агропромислової та інноваційної діяльності.

Основними аспектами, на що Україні слід звернути увагу й запозичити досвід Китаю, на нашу думку, є:

1. Реформування структури національної економіки. Індустріалізація сприяла зменшенню частки сільськогосподарських земель з подальшим їх переведенням у промисловий сектор.

2. Планування соціально-економічного розвитку. Планування й визначення економічного вектору розвитку економіки здійснюється за допомогою співпраці із науковими установами, де помітну роль посідає регіональне планування, на основі поєднання середньо- та довгострокового планування. Вдосконалення науково-технічної політики потребує поліпшення якості освіти на всіх рівнях освітньої системи, а також підготовки відповідних фахівців. Держава надає беззаперечну перевагу при фінансуванні фірмам, у яких в пріоритеті НДДКР в сфері інноваційних розробок, а також де засновниками провідні вчені, колишні студенти й аспіранти, які повернулися з-за кордону в Китай після завершення навчання [10, С. 41]. Політика Китаю спрямована на налагодження й стабілізацію процесів навчання. Кар'єрного зростання й мобільності молоді задля формування освіченого, інтелектуального класу конкурентоспроможних фахівців, що сприятиме провадженню реформ та зростання національної економіки.

3. Залучення іноземних інвестицій. Держава зацікавлена не тільки у створенні спеціальних економічних зон, зон вільної торгівлі й прикордонного економічного співробітництва, а й у збільшенні кількості змішаних підприємств із значною часткою іноземного капіталу у статутному капіталі підприємства.

4. Системність характеру процесів економічної модернізації та трансформації, що спричинене якісною підготовкою й прогнозуванням стратегічного розвитку держави на основі чіткого державного механізму забезпечення проведення реформ [9, С.139]

5. Основою ефективного проведення реформ в країні є «адапування інтелектуальних та інституціональних традицій до сучасної політики реформ та відкритості» [12, с. 186-187].

6. Державна підтримка державних підприємств, навіть при їх збитковості, й «реструктуризація державного фінансово-банківського сектора на принципах різноманітності форм власності» [4, с. 213–217].

7. Банківський сектор максимально тісно співпрацює не тільки з вітчизняними, а й іноземними суб'єктами господарювання, оскільки можливим є надання безвідсоткових позик, що інтенсифікує впливання іноземних інвестицій в економіку Китаю [6, с. 31–32].

8. Держава створює максимально привабливі умови для залучення транснаціональних компаній, які, в свою чергу, будуть зацікавлені у побудові потужних підприємств на території Китаю [1].

Таким чином, уряд Китаю поряд із залученням іноземних інвестицій, вивчає і досвід іноземних країн, загальнополітичну ситуацію в світі й на цій основі будує соціалістичну економіку із яскраво вираженою китайською специфікою [5, С. 403]

Членство Китаю у BRIKS дає можливість країні просувати власні проекти та захищати інтереси на глобальному рівні, і Україні такий партнер буде вкрай важливий. Крім того, членство Китаю в ШОС (Шанхайська організація співробітництва) та АСЕАН надасть для України можливість відкрити для себе партнерів Азійсько-Тихоокеанського регіону та субрегіону Великого Меконга (М'янма, Таїланд, Камбоджа) для пошуку нових ринків збуту. Ще одним переконливим фактом щодо перспектив співпраці України з Китаєм є можливість отримання позик в Азійському банку розвитку, який побудований за форматом Міжнародного валютного фонду. Також варто згадати і бажання України стати членом співробітництва формату «16+1». Який відкрив би для нашої країни ряд перспектив, зокрема:

- 1) Європейська інтеграція України та розширення кола країн-партнерів;
- 2) Зміцнення позицій України серед країн Центральної та Східної Європи;
- 3) Можливість удосконалення інфраструктури через залучення іноземного капіталу;
- 4) Інтеграція ринків збуту, оптимізація міжнародних проектів й мінімізація політичних ризиків.

Поряд з перевагами та перспективами співпраці України з Китаєм є і певні загрози економічній безпеці України від міжнародної. Серед яких можна виділити:

- 1) Україна може лише перехідним плацдармом, тимчасовим партнером для КНР для виходу на ринки Центральної та Східної Європи;
- 2) Україна може залишитись лише сировинним ринком збуту для товарів з невисокою якістю і технологічними характеристиками;
- 3) Україна може бути тільки «транзитним» партнером, оскільки через її територію проходять три із десяти міжнародних транспортних шляхів;
- 4) Оренда китайськими інвесторами українських земель під посів культур, що виснажують українські чорноземи, зокрема кукурудза та бобові.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу зробити висновок, що Україна та Китай мають сприятливі умови для якісного та плідного співробітництва у визначених галузях економіки, що, в свою чергу, потребує зміщення акценту щодо вектора зовнішньої політики України в напрямку Китаю. Крім того, сировинний характер експортованої Україною продукції має переважно сировинний характер, що загрожує для країни стати ринком збуту продукції з невисокою якістю і технологічними характеристиками. Саме тому необхідно якнайшвидше удосконалити напрями державного регулювання в частині модернізації продукції вітчизняних підприємств. Ключовим напрямом співпраці країн, ми вважаємо, є реалізація спільних проектів високотехнологічного характеру поряд із ефективним використанням конкурентних переваг, що і буде предметом наступних наукових досліджень.

Список літератури.

- 1) Barboza D. How China Built 'iPhone City' With Billions in Perks for Apple's Partner. The New York Times. 29.12.2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2016/12/29/technology/apple-iphone-china-foxconn.html> (дата звернення: 19.07.2019).
- 2) Власенко Л.В. Домінантні тенденції розвитку українсько-китайської торгівлі // Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип 22, Ч 1. 2017. С. 20-23.
- 3) Денисенко М.П., Колісниченко П.Т. Зарубіжний досвід регулювання економічної безпеки / Інвестиції: практика та досвід, № 6 2017. С.15-19.
- 4) Економіка зарубіжних країн / за ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, В. М. Осипова. – 3-тє вид. перероб. та доп. навч. пос. – К. : ЦУЛ, 2007 – 544 с.
- 5) Жуджунь Дин, Ковалев М. М., Новик В. В. Феномен экономического развития Китая: Научное издание. Мн.: Издательский центр БГУ, 2008. – 446 с.
- 6) Коваленко М. М. Держава та банківський сектор: реалістична організація взаємодії : монографія / М. М. Коваленко. – Х. : Tim Publishing Group, 2015. – 332 с.
- 7) Лекарь С.І. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки держави: адміністративно-правовий аспект. Вісник ХНУВС, 2012. № 4(59). Ч. 2. С. 103-111.
- 8) Матусова О.М., Гончаров О.В. України в зовнішньоекономічній політиці Китаю // Сучасні питання економіки і права. 2011. Вип 2, С. 69-75.
- 9) Мерніков Г.І. Модернізація України і досвід Китаю // Стратегічні пріоритети, № 3(20), 2011. С. 137-145
- 10) Мороз О.О., Джокуш Т.А., Ліцзян Л. Стратегічні орієнтири інноваційного розвитку економіки Китаю //Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. Вип. 4-1 (04), 2016. С. 39-44.
- 11) Шевчук І.В. Інноваційний розвиток національної економіки Китайської народної республіки як чинник забезпечення економічної безпеки держави // Право та державне управління. 2018. № 4.С. 120-123
- 12) Юсип О.Л. особливості організації змішаного типу економічної системи Китаю // Актуальні проблеми державного управління. Вип. 2(50). 2016. С. 184-191 с.

References.

- 1) The official site of The New York Times (2016), "Barboza D. How China Built 'iPhone City' With Billions in Perks for Apple's Partner", available at: [http:// https://www.nytimes.com/2016/12/29/technology/apple-iphone-china-foxconn.html](http://https://www.nytimes.com/2016/12/29/technology/apple-iphone-china-foxconn.html) (Accessed 19 July 2019).
- 2) Vlasenko, L.V. Ivanov, V.Ye. (2017), "Dominant tendencies of Ukrainian-Chinese trade development", *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol 22? P. 1, pp. 20-23.
- 3) Denisenko, M.P., Kolisnychenko, P.T. (2017), "Foreign experience in the regulation of economic security", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 6, pp. 15-19.
- 4) Kozak, Yu. G., Kovalevsky, V. V., Osipov, V. M. (2007), *Ekonomika zarubizhnykh krayin* [Economy of foreign countries], 3rd ed, ZUL, Kyiv, Ukraine.
- 5) Judjun Dean, Kovalev, M.M., Novik, V.V. (2008), *Fenomen ekonomicheskogo razvitiya Kitaya* [The phenomenon of China's economic development], Publishing Center of BSU, Minsk, Belarus.
- 6) Kovalenko, M. M. (2015), *Derzhava ta bankivs'kyi sektor: realistychna orhanizatsiya vzayemodiyi* [State and Banking Sector: A Realistic Organization of Interaction], Tim Publishing Group, Kharkiv, Ukraine.
- 7) Lecar, S.I. (2012), "Foreign experience in ensuring economic security of the state: the administrative-legal aspect", *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 4 (59), P. 2 pp. 103-111.
- 8) Matusova, O.M., Goncharov, O.V. (2011), "Ukraine in foreign economic policy of China", *Suchasni pytannya ekonomiky i prava*, vol. 2, pp. 69-75.
- 9) Mernikov, G.I. (2011), "Modernization of Ukraine and China's Experience", *Stratehichni priorytety*, vol. 3, pp. 137-145
- 10) Moroz, O., Dzhokush, T., Lijian L. (2016), "Strategic benchmarks for China's innovative economic development", *Ekonomichnyy visnyk Zaporiz'koyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiyi*, vol. 4-1, pp. 39-44.
- 11) Shevchuk, I.V. (2018), "Innovative development of the national economy of the People's Republic of China as a factor in ensuring the country's economic security", *Pravo ta derzhavne upravlinnya*, vol. 4, pp. 120-123.
- 12) Yusip O.L. (2016), "Features of the organization of a mixed type of China's economic system", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya*, vol. 2, pp. 184-191.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2019 р.